

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 : กรณีศึกษาอำเภอแกลง ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาโดยได้ศึกษา หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ
3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
4. ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา
5. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ
6. บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน
7. อำเภอแกลง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นหน่วยงานหลัก ที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคน

ไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาต้อง ตระหนักและเข้าใจในหลักการบริหารและจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด โดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้วิธีการที่หลากหลายในอันที่จะส่งผลให้โรงเรียน ได้พัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานโรงเรียน

กัญญา สาร (2526 : 324) ได้อธิบายความหมายของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือ โรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เน้นการบริหารงานวิชาการ ด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา สามารถทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 ค : 18 - 19)

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เป็นการประชุมครูทั้งหมดเพื่อเตรียมก่อน เปิดภาคเรียน เพื่อประเมินผลงานที่ผ่านมา โครงการที่จะดำเนินต่อไป การจัดครูเข้าสอนและ เตรียมการเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น
2. การสังเกตการณ์สอนในห้องเรียนเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพฤติกรรม การสอนของครู
3. การให้ศึกษาจากตำรา เป็นการมอบหมายงานให้ไปศึกษาค้นคว้า แล้ว นำเรื่องนั้นมาถ่ายทอดให้บุคคลอื่นต่อไป
4. การให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งอาจทำได้ในลักษณะเป็นกลุ่มหรือเป็น รายบุคคลเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน
5. การสนทนาทางวิชาการ อาจจัดแบบการประชุมวิชาการหรือสนทนา ในเวลาว่าง
6. การสาธิตการสอนซึ่งจะต้องมีการเตรียมล่วงหน้าทั้งผู้จะสาธิตการสอน ผู้รับการสาธิตการสอน เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการสอน
7. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่ ให้ครูได้รับประสบการณ์ตรง โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการดูแลงานด้วย
8. การบริการเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นการนิเทศโดย อ้อม สามารถจัดทำได้โดยผู้นิเทศไม่จำเป็นต้องเดินทางออกไปนิตเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารวิชาการถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว หมายถึง กระบวนการบริหารทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนประเมินผลการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

พิชัย เสี่ยมจิตต์ (2542 : 3) ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบการ ตามกระบวนการบริหารในการจัดกิจกรรมพัฒนา หรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 29 - 51) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานส่งเสริมการสอน
5. งานวัดและประเมินผล
6. งานห้องสมุด
7. งานนิเทศการศึกษา
8. งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ
10. งานนิเทศการสอน

การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. 2545 : 56)

สรุป ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการอย่างลึกซึ้ง ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการมีดังนี้ (รุจิรุ ภู่อสาระ และจันทราณี สงวนนาม. 2545 : 58 - 76)

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้หลักสูตรใหม่เรียกว่า “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” ซึ่งเป็นการปฏิรูปเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้ทันยุคสมัย เหมาะสมกับอายุและวุฒิภาวะของผู้เรียน และแก้ไขสาระที่ซ้ำซ้อน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการเป็นหน่วยในการดำเนินการ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ดังนั้นกิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ได้แก่

1.1 หลักสูตรสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งเป็นองค์ความรู้เดิมโดยจะต้องนำมาจัดให้เป็นระบบ และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายวิชาและช่วงชั้น โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน และสังคม ตลอดจนต้องคำนึงถึงความพร้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชาตามหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงในชุมชน แทนการเรียนรู้จากสิ่งไกลตัว สาระการเรียนรู้มีทั้งสิ้น 8 สาระ ที่สถานศึกษาจะต้องใช้เป็นหลักเพื่อเสริมสร้างการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ศักยภาพพื้นฐานในการคิด การทำงาน และการพัฒนาตนเอง

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือที่เรียกว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนและวิธีสอนของครู ซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิพากษ์ วิเคราะห์ วิจัยและมีทักษะในการ

เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ จึงน่าจะมีหลักการปฏิบัติดังต่อไปนี้

- 1.2.1 เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง
- 1.2.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี
- 1.2.3 นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่ง จากหลาย ๆ แห่งและเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน
- 1.2.4 เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี
- 1.2.5 เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ
- 1.2.6 ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว
- 1.2.7 ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่

1.2.8 ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 สื่อการเรียนรู้

ผู้บริหารจะต้องจัดให้สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น สื่อที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกรายการสอน และนอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เครื่องมือการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น

สื่อการเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครู ดำเนินไปด้วยดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีตามกระบวนการต่าง ๆ ที่หลักสูตรต้องการ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนต่างก็มีประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้รับอาจได้มาหลายทางนอกจากครูและสื่อต่าง ๆ ดังกล่าว เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูที่จะสามารถจัดหามาใช้ และศักยภาพและความสามารถของครูที่จะสามารถจัดหามาใช้ และศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งหลักสูตรใหม่มิได้ละทิ้งหนังสือแบบเรียนเก่า ๆ โดยสิ้นเชิง องค์ความรู้ใหม่ก็ยังคงต้องอาศัยหนังสือเก่ารวมอยู่ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหา หรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 3 ระดับ คือ

1.4.1 การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.4.2 การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผลไปพิจารณาคัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีศึกษาที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมและจัดให้มีการประเมินผล การเรียนรู้ด้วย

1.4.3 การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคน ที่เรียนในที่สุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระอื่น ๆ ตามที่กระทรวงกำหนด ข้อมูลที่ได้จาก การประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง กิจกรรมการวัดผลและการประเมินผลอาจทำได้ด้วยวิธีต่อไปนี้

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินผลจาก งานหรือผลงานที่เป็นจริง มากกว่าประเมินด้วยข้อสอบแบบเลือกตอบ และเป็น การประเมินผลตามเกณฑ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน การประเมินตาม สภาพจริง จะครอบคลุมถึงวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเสนอด้วยปากเปล่า (Oral Presentation)
2. การโต้วาที (Debates)

3. การแสดงนิทรรศการ (Exhibitions)
4. การรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียน (Collections of Student Written Products)
5. แถบบันทึกภาพผลการปฏิบัติงาน (Videotapes of Performances)
6. การสร้างและงานประดิษฐ์โครงหุ่น (Construction and Models)
7. การแก้ปัญหา (Solutions of Problems)
8. พฤติกรรมของผู้เรียน (Students' Behavior)
9. การปฏิบัติงานกลุ่ม (Cooperative Group Work)

การประเมินตามสภาพจริง เป็นวิธีการประเมินที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรม และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงเป็นวิธีการที่เน้นงานภาคปฏิบัติที่ แสดงออก (Performances) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การประเมินตามสภาพจริงช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และครูต้องคำนึงเสมอว่าหลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และ การประเมิน (Assessment) จะต้องไปด้วยกันโดยไม่แยกการประเมิน ออกไปต่างหากเหมือนอย่างที่ครูเคยปฏิบัติมาแต่เดิม

การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นวิธีการประเมิน ผลการเรียนการสอนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินอย่างเต็มที่ 2 ขั้นตอน คือ ผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมผลงานและบันทึกผลการประเมินไว้แฟ้มรวบรวมผลงาน (Working Folder) และนักเรียนแต่ละคนจะจัดและคัดเลือกผลงานจากแฟ้มรวบรวมผลงาน เพื่อจัดทำ แฟ้มสะสมงานต่อไป แฟ้มสะสมงานจะเป็นเอกสารที่ระบุว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง ในชั้นเรียนและในชีวิตประจำวัน และนักเรียนได้ทำอะไรไปแล้วบ้างระหว่างการเรียนการสอน ในรายวิชานั้น ๆ

ในปัจจุบันครูส่วนใหญ่ได้นำวิธีการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานใช้กันอย่าง แพร่หลาย เพราะเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนจะเป็นผู้ ประเมินตนเอง และครูด้วย ผู้เรียนจึงสามารถประเมินตนเองได้ว่าตนเองทำได้ดีเพียงใด และ อะไรบ้างที่ควรปรับปรุง เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนอยู่ในโลก ของความเป็นจริงและช่วยลดการแข่งขันกับเพื่อน ครูจะเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนจากการเน้น เฉพาะเนื้อหาความรู้ไปเป็นเน้นทักษะปฏิบัติและเจตคติควบคู่กันไป โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardize test) แบบทดสอบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนโดยทั่วไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นวิธีการที่ใช้มาแต่เดิม ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีการใช้อยู่ ทั้งในรูปแบบของข้อทดสอบแบบปรนัยและอัตนัยตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูและจุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นสำคัญ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

2. การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research)

ผลการประเมินผู้เรียนจะทำให้ครูได้รู้ข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนและคิดหาวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งวิธีหนึ่งที่ครูสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำเอาวิธีการวิจัยมาใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เรียกว่า “การวิจัยในชั้นเรียน” (Classroom Research)

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่นำเชื่อดือและเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการพัฒนาวัตกรรมการใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอน

ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้ คือ

1. ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียน ที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาของครูที่ต้องการพัฒนาก็ได้
2. ผลจากการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอน กล่าวคือสอนไปวิจัยไปเก็บข้อมูลและบันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

3. การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเป็นอีกวิธีหนึ่งในการแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ที่ครูจัดให้สำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นกรณีศึกษาพิเศษ การสอนซ่อมเสริมอาจจัดขึ้นภายหลังเมื่อครูได้ดำเนินการสอนวัดผลและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน พบว่าความสามารถของผู้เรียน ไม่บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการ

ตรวจสอบของครู จะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้ครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ด้วยวิธีการสอนซ่อมเสริม วิธีการสอนซ่อมเสริมอาจทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การสอนแบบตัวต่อตัว
2. การสอนเป็นกลุ่มย่อย
3. นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน
4. สอนโดยบทเรียนสำเร็จรูป
5. ให้ทำแบบฝึกหัด เรียนด้วยตนเอง
6. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม
7. การเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

การสอนซ่อมเสริมจะมีประสิทธิภาพหากครูมีความตั้งใจสอนและมีความสนใจต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคลอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การเตรียมการสอน การบันทึกการสอน การเตรียมสื่อช่วยสอนทุกครั้งการสอนควรสังเกตจุดบันทึกเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดการศึกษาให้บรรลุจุดหมาย มิได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะการสอนในชั้นเรียน แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นวิธีการช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยใจคอของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์กตัญญู มีความเมตตา กรุณา รักใคร่กลมเกลียว สมัคสมานสามัคคีและมีวินัย มีภาวะของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ถ้าการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม กิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่

- 4.1 กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
- 4.2 กิจกรรมอาหารกลางวันของนักเรียน
- 4.3 กิจกรรมสหกรณ์
- 4.4 กิจกรรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
- 4.5 กิจกรรมบริการแนะแนวการศึกษา
- 4.6 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- 4.7 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยและการกีฬา
- 4.8 กิจกรรมห้องสมุด

5. การนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายใน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้บริหารในการที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและผลสุดท้ายก็คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศได้แก่ครูผู้สอนและบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

การนิเทศภายในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
4. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพ
5. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและชื่นชมในผลงาน
6. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กิจกรรมนิเทศภายในที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้มีหลายอย่าง การจะนำวิธีการใดมาใช้ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เช่น

1. การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ
2. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
3. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา

4. การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
5. การสนทนาทางวิชาการ
6. การสาธิตการสอน
7. การพาไปศึกษานอกสถานที่
8. การสัมมนา
9. การจัดนิทรรศการ
10. การเยี่ยมชมชั้นเรียน
11. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6. การประกันคุณภาพการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาจากภายนอก

ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

สรุป การบริหารวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญมากกว่าการบริหารงานด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษา

ทุกแห่ง การที่จะบริหารวิชาการให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจใน ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการอย่างลึกซึ้ง ซึ่งขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วย หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการวิจัยในชั้นเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร การนิเทศภายในสถานศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

สถานศึกษานิติบุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (ศึกษาริการ,กระทรวง. 2546 : 31-76) คือเป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษาหรือ ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง เช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคล กำหนดไว้ในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการ ปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหาร สถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจของสถานศึกษา สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามเจตนารมณ์ดังกล่าวนอกจากจะมี อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ปฏิบัติแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินกิจการ หรือ บริหารงานทั้งงานวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management) และ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ที่ยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือ ในการนำวิสัยทัศน์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

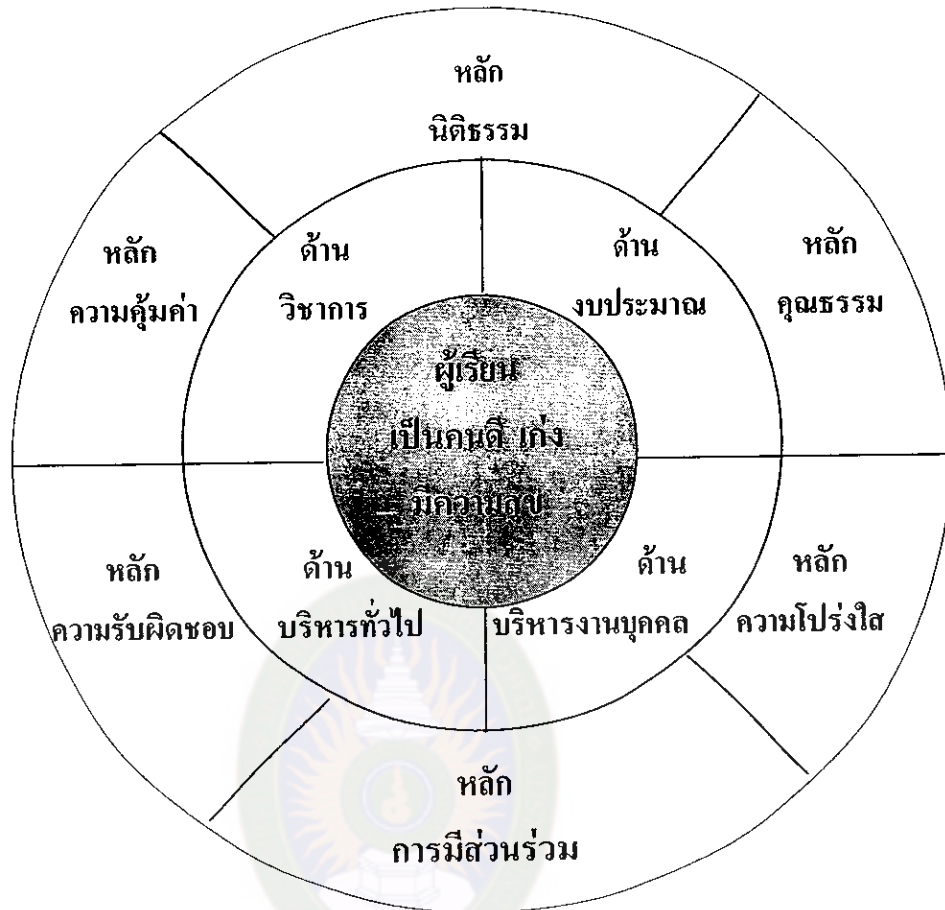
นอกจากการบริหารและการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนรัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการ บริการภาครัฐมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าวสำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เพื่อให้กระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมภิบาล” โดยยึดหลักการ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

หลักธรรมภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป เพื่อให้เป้าหมายการจัดการศึกษา คือให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังแผนภูมิ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 ภาพรวมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31

การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31 - 65)
ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ 4 งาน คือ การบริหารงาน
วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป มี
รายละเอียดดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจาย

อำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจาก ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่ายหรือภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

10. การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระ
แกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการ
ของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
- 1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อ
กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
รวมทั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตร
สถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายาม
บูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตาม
ความเหมาะสม
- 1.4 นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้
หลักสูตรให้เหมาะสม
- 1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร
- 1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.7 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ

- 2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการ
เรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นเนื้อหาสาระและกิจกรรม
ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ
การเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์

จริงและการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสาน ความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปู่ลูกฟังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้น กิจกรรมที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่นนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือแบบ อื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความ เหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

แนวทางปฏิบัติ

3.1 กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของ สถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติงาน และผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน จากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางปฏิบัติ

4.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพงาน วิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา

4.2 ส่งเสริมให้ครู ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อัน ให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.3 ประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

5.1 ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

5.2 ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

5.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการ

5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวองค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ

6.1 สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

6.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

6.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครู ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 7.1 จัดระบบนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
- 7.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา
- 7.3 ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
- 7.4 ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา
- 7.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 8.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน
- 8.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
- 8.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา
- 8.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 9.1 จัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รับรองการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3 วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุ ตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4 ดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน คุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา และหน่วยงานในการปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา

9.6 ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา ในการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

10.1 การศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อ พัฒนาทักษะวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษาและที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

แนวทางปฏิบัติ

11.1 ประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

11.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับ องค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

12.1 สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ

แนวคิด

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

ขอบข่าย/ภารกิจ

ขอบข่ายการดำเนินงานบริหารงบประมาณของสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. การจัดทำและเสนอขอของงบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษา

- 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนา
- 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของงบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณภายในสถานศึกษา
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณภายในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผล

การดำเนินงาน

- 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน

การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน การโอนเงิน การกันเงินเบิกไว้เหลืออมปี ให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กระทรวงการคลังกำหนด
6. การบริหารการบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินหรืองบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์ ทะเบียน และรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุม บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

3. การบริหารงานบุคคล

แนวคิด

การบริหารบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการบริหารด้านบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ ความสามารถ มีขวัญ กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีรู้ความสามารถและจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่ายหรือภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
 - 1.1 การวิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลังคน
 - 1.2 การกำหนดตำแหน่ง
 - 1.3 การเลื่อนตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาและวิทยฐานะข้าราชการครู
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
 - 2.1 ดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากรณีศึกษาได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา
 - 2.2 การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
 - 2.3 การแต่งตั้ง ย้าย โอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

- 2.4 การบรรจุเข้ารับราชการ
- 2.5 การรักษาการแทนและรักษาการในตำแหน่ง
- 3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
 - 3.1 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 3.2 การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 3.3 การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว
 - 3.4 การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน
 - 3.5 เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทนอื่น
 - 3.6 งานทะเบียนประวัติ
 - 3.7 งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
 - 3.8 การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 4. วินัยและการรักษาวินัย
 - 4.1 กรณีศึกษาความผิดไม่ร้ายแรง
 - 4.2 กรณีศึกษาความผิดร้ายแรง
 - 4.3 การอุทธรณ์
 - 4.4 การร้องทุกข์
 - 4.5 การเสริมสร้างและป้องกันการกระทำผิด
- 5. งานออกจากราชการ
 - 5.1 การลาออกจากราชการ
 - 5.2 การให้ออกจากราชการ กรณีศึกษาไม่พันทดลองปฏิบัติราชการหรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้มข้นต่ำกว่าเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด
 - 5.3 การออกจากราชการกรณีศึกษาขาดคุณสมบัติทั่วไป
 - 5.4 การให้ออกจากราชการไว้ก่อน
 - 5.5 การให้ออกจากราชการกรณีศึกษารับราชการนาน หรือเหตุ
ทดแทน
 - 5.6 กรณีศึกษามีมลทินมัวหมอง
 - 5.7 กรณีศึกษาได้รับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาล หรือรับโทษจำคุก
โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4. การบริหารทั่วไป

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษา ต่อสาธารณชนซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน

11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุป ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม และการจัดการศึกษาที่เหมาะสมจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนการสอน ให้เด็กได้เรียนอย่างมีความสุข ได้รู้วิธีเรียน วิธีคิดวิเคราะห์ สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ค้นพบตัวเองจากประสบการณ์จริง โดยการใช้ปฏิบัติ และใฝ่ใจที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

4. ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา

หลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติการบริหารที่นำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา คือ วิธีการเชิงระบบ (System Approach) ตามความสามารถของหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารจัดการศึกษา จะคิดค้นหารูปแบบหรือกระบวนการปฏิบัติให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

วิธีการเชิงระบบ (System Approach) (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 10-15) เป็นการปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนเป็นระบบ ความสามารถในการนำวิธีการเชิงระบบมาใช้ในการบริหารงาน จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ แม้ว่าวิธีการเชิงระบบจะมีหลากหลายแนวคิดก็ตาม แต่ในลักษณะรูปแบบและขั้นตอนนั้นไม่แตกต่างกัน ผู้นำวิธีการนี้

มาใช้สามารถออกแบบหรือสร้างรูปแบบวิธีการเชิงระบบเป็นของตนเองขึ้นมาใหม่โดยบูรณาการและพัฒนาความคิดรูปแบบวิธีการเชิงระบบที่กล่าวนี้เป็นวิธีการเชิงระบบของตนเอง ซึ่งอาจจะทำได้คนเดียวหรือให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดวิธีการเชิงระบบนี้จะมีผลทำให้เกิดความผูกพันความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิธีการเชิงระบบที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบสร้างขึ้นในการดำเนินงาน ทั้งในเรื่องการวางแผน การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การออกแบบการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฯลฯ ในที่นี้ขอนำเสนอวิธีการเชิงระบบ(System Approach) ไว้ 5 ขั้นตอน ให้เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างในการนำไปใช้

1. การกำหนดปัญหา

หัวหน้างานในฐานะผู้นำ ต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของงานที่ไม่น่าพึงพอใจ ให้ได้ว่ามีอะไรบ้าง หรือประเด็นปัญหา ประเด็นที่มุ่งพัฒนา หรือวิสัยทัศน์ที่ต้องการ ภาพอนาคตที่ต้องการเปลี่ยนแปลงว่ามีอะไรบ้าง ต้องสามารถจัดลำดับของปัญหาและสามารถชี้ชัดว่าเป็นปัญหาที่แท้จริง ซึ่งมักใช้วิธีการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ด้วยวิธีการต่าง ๆ สิ่งที่หัวหน้างานจะต้องตระหนักเสมอในการกำหนดปัญหาหรือความต้องการ (Needs) โดยเฉพาะความต้องการของนักเรียน ย่อมมาก่อนความต้องการอื่นใด แม้แต่ความต้องการของครูอาจารย์

2. การวิเคราะห์ปัญหา

วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุว่ามาจากอะไร หัวหน้างานอาจใช้วิธีการระดมสมองซึ่งจะทำให้ปัญหาความต้องการนั้นชัดเจน ถูกต้อง เป็นที่รับรู้ของทุกคนและยังเป็นการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของของความต้อกรนั้น การรู้ถึงสาเหตุของปัญหาก็นจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาควรมีการตรวจสอบที่ดี เพื่อให้แน่ใจว่าได้สาเหตุที่แท้จริง ดังนั้น ข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งกระบวนการคิด วิเคราะห์ และสังเกตของครูอาจารย์ทุกคนจะสำคัญมาก หลักการวิเคราะห์ปัญหามี 5 ประการ คือ

1. การระบุปัญหาว่าเป็นเรื่องอะไร
2. การกำหนดขอบเขตหรือพื้นที่ของปัญหา
3. ใครเป็นผู้เกี่ยวข้องกับปัญหา
4. ความสำคัญของปัญหาต่อองค์กร เช่น หมวดวิชาหรือโรงเรียน
5. ระยะเวลาตั้งแต่มีปัญหากเกิดขึ้น

2. การออกแบบทางเลือกและการตัดสินใจเลือก

เพื่อที่จะพัฒนาการเลือกข้อสรุปหรือแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผล เพราะทางเลือกที่เราตัดสินใจจะเป็นแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะต้องตระหนักว่าทางเลือกที่หลากหลายให้ได้ทางเลือกมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในการออกแบบทางเลือกจะต้องพิจารณาความพร้อม และข้อจำกัดของทรัพยากรเพื่อให้มั่นใจได้ว่าถ้าปฏิบัติตามทางเลือกจะต้องกระทำอย่างรอบคอบและระมัดระวังเพื่อให้ได้ทางเลือกที่มีประสิทธิภาพมาปฏิบัติ เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติย่อมแสดงถึงการบรรลุจุดหมาย หรือ ไม่บรรลุจุดหมาย วิธีการพิจารณาคัดเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด หัวหน้างานควรจัดสภาพและบรรยากาศให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และควรกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์และเลือกทางเลือก เช่น เกณฑ์ของการมีประสิทธิผล ควรมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า การปรับตัว การใช้เวลา และความเชื่อมั่น เป็นต้น อาจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด สัก 2-3 ทางเลือก ทดลองปฏิบัติหรือพิจารณาให้รอบคอบอีกครั้งเพื่อลดความผิดพลาดในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

3. การจัดทำโครงการและการนำไปปฏิบัติ

ในขั้นตอนนี้มีจุดหมายเพื่อให้สามารถนำทางเลือกหรือข้อสรุปที่ดีที่สุดไปปฏิบัติอย่างมั่นใจว่าจะได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการทำแผนเพื่อนำทางเลือกไปปฏิบัตินี้ก่อนอื่น ต้องพิจารณาวิสัยทัศน์ จุดประสงค์ เป้าหมาย หรือทิศทาง ความเชื่อ และภารกิจของงานเพื่อการวางแผนปฏิบัติงานมีความชัดเจน นอกจากนี้หัวหน้างานควรกำหนดยุทธศาสตร์ของการปฏิบัติตามแผน หรือ นำแผนไปปฏิบัติ (Implement) ตลอดจนการกำกับติดตามงาน (Monitoring) และการประเมินผล (Evaluation) ยุทธศาสตร์ที่ดีของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องอยู่บนหลักการของการให้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการและผูกพัน (Commitment) จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน

4. การประเมินผลและรายงานความสำเร็จ

การประเมินเป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของการดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผน/โครงการ แล้วพิจารณาตัดสินใจว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ส่วนมากเป็นผลผลิต (output) ผลที่ตามมา (Outcome) และผลกระทบ (Impact) หัวหน้างานควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย ถ้าสามารถดำเนินการเชิงระบบตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 จนถึงขั้นตอนที่ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหาได้ถูกต้อง ขั้นตอนที่ 2 สามารถวิเคราะห์ได้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ขั้นตอนที่ 3 สามารถออกแบบทางเลือกที่หลากหลายและตัดสินใจเลือก ขั้นตอนที่ 4 จัดทำ

แผน/โครงการและมียุทธศาสตร์การนำแผนไปปฏิบัติ มีการกำกับติดตามงานและประเมินผล เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนบรรลุวัตถุประสงค์ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลที่จะได้รับความสำเร็จในการดำเนินงาน นอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนางานโดยตรงแล้วยังมีการสร้างความภาคภูมิใจที่บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในความสำเร็จครั้งนี้ ดังนั้นเมื่อมีการประเมินผล ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์และจะต้องมีการรายงานความสำเร็จ ซึ่งไม่เพียงแต่จะแสดงคุณภาพการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากรด้วย การรายงานจะเป็นหลักฐานที่แสดงถึงคุณภาพความสำเร็จของงานคุณภาพดังกล่าวจะยกระดับมาตรฐานของงานให้สูงขึ้นและสั่งสมเป็นวัฒนธรรมที่จะพัฒนาความเชื่อ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และภารกิจให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

สรุปการบริหารวิชาการให้มีคุณภาพขึ้นอยู่กับกระบวนการทำงานในโรงเรียน โดยเฉพาะควมมีประสิทธิภาพของงานวิชาการ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ ได้อย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนส่งเสริม ครูอาจารย์ให้พัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ เมื่อครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจรับวิธีการเชิงระบบแล้ว ก็จะสามารถนำไปใช้ออกแบบการเรียนการสอนในชั้นหรือกลุ่มสาระวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ โดยเฉพาะการนำวิธีการนี้ไปใช้ในชั้นเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้คุณภาพการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น และจะส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยรวมของโรงเรียนมีการพัฒนาสูงขึ้นจนเกิดความเป็นเลิศในเชิงวิชาการ (Excellence)

5. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการ

กระบวนการบริหารในสถานศึกษา

กระบวนการบริหารในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เช่น กระบวนการบริหาร ทักษะ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ เป็นต้น ในส่วนของกระบวนการบริหารนั้นจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน (สนอง เครือมาก. 2537 : 1175-1180) คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการบริหารงานใด ๆ นั้น สิ่งแรกที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องการทราบ คือ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของหน่วยงานเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนบริหาร โรงเรียนซึ่งอธิบายความหมายได้ดังนี้

2. สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่เป็นจริง กำลังเป็นอยู่ หรือดำเนินการอยู่ในขณะนั้น

3. ปัญหา หมายถึง ผลที่ปรากฏซึ่งไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือต้องการให้เป็น

4. ความต้องการ หมายถึง ระดับความคาดหวัง หรือจุดสุดท้ายของงานที่แสดงระดับผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

ข้อมูลที่แสดงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน สามารถพิจารณาได้จากเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งโดยส่วนรวมของโรงเรียนและเฉพาะระดับชั้น
2. สภาพปัจจัยและกระบวนการในการจัดการ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ด้านบุคลากร นักเรียน อาคารสถานที่ การเงินและงบประมาณ และปัญหาในส่วนต่าง ๆ
3. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
4. อัตราการเข้าชั้น
5. อัตราการมาเรียนของนักเรียน
6. ปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
7. ระดับคุณภาพของครูประจำการ
8. สิ่งสนับสนุนบริการทางการศึกษาของโรงเรียน

แนวทางในการเก็บข้อมูล ผู้บริหารอาจใช้วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกตหรือศึกษาจากรายงานของครูหรือผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น การใช้วิธีระดมความคิดและกล่อกับความคิดเห็นก็สามารถทำให้ผู้บริหารได้รับทราบข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกัน

2. การวางแผน เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารโรงเรียน ซึ่งอาจทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แผนเฉพาะกิจหรือเฉพาะเรื่อง เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเป็นแผนที่กำหนดความต้องการในอนาคต

2. แผนสำหรับงานประจำ ซึ่งต้องเป็นงานที่ทำประจำอยู่แล้ว เช่น แผนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แผนดำเนินการประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการดำเนินการวางแผน จะประกอบไปด้วยกระบวนการวางแผน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ

1. จัดประชุมครู กรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในเรื่องการประเมินผลงานในรอบปีที่แล้ว การขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานในปีต่อไปและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อมอบหมายการปฏิบัติงาน
2. จัดประชุมคณะครูหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน
3. ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานและกำหนดมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

1. ดำเนินการให้มีการประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและรายละเอียดของแผนงาน/โครงการ
2. จัดประชุมคณะครูหรือคณะทำงานเพื่อ
 - 2.1 พิจารณาโครงการที่คณะทำงานนำเสนอ
 - 2.2 เรียงลำดับความสำคัญของโครงการ
 - 2.3 พิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการต่าง ๆ
 - 2.4 จัดรวบรวมโครงการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ
 - 2.5 จัดทำกำหนดการปฏิบัติงานและการควบคุมกำกับติดตามโครงการ
 - 2.6 จัดทำรูปเล่มเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี
 - 2.7 ผู้บริหารมีการพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแผนงานเพื่อขอความเห็นชอบ

ในขั้นตอนนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำแผนซึ่งจัดทำเรียบร้อยแล้วเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการดำเนินการตามแผน

3. การดำเนินการตามแผน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติ ดังนี้
 1. นำเสนอแผนให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบและเป็นการประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 2. อนุมัติโครงการและอนุมัติการใช้เงิน สำหรับโครงการที่ไม่ใช้งบประมาณและใช้งบประมาณในวงเงินที่ไม่เกินอำนาจของผู้บริหาร โรงเรียน
 3. เสนอโครงการต่อผู้มีอำนาจอนุมัติจากผู้มีอำนาจในกรณีศึกษาที่ใช้งบประมาณเกินอำนาจของผู้บริหาร โรงเรียน

4. จัดเตรียมบุคลากร เทคนิควิธี และทรัพยากรที่จำเป็น โดยทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการทำงานเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากร การมอบหมายงาน เป็นไปด้วยความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศงานตามโครงการที่กำหนดไว้ โดยต้องมีแผนควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศงานอย่างเป็นระบบ

6. จัดให้มีปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคกระบวนการแบบมีส่วนร่วมเข้าช่วย

7. สนับสนุนทรัพยากรและบริการต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์

4. การประเมินผล เมื่อมีการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนงาน/โครงการแล้ว ผู้บริหารจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล เพื่อทราบว่าการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใดการประเมินผลจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการบริหาร การประเมินผลโครงการโดยปกติจะปฏิบัติเป็น 4 ระยะ คือ

1. ประเมินโครงการก่อนเริ่มดำเนินการ เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของโครงการและการคุ้มค่าในการลงทุน

2. ประเมินขณะดำเนินการตามโครงการเป็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน

3. ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

4. ประเมินผลกระทบ เป็นการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการในระยะเวลาหนึ่งเพื่อดูผลกระทบของโครงการต่อการปฏิบัติงานโดยส่วนรวม

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นอย่างราบรื่น จึงควรมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์และวางแผนของสถานศึกษา
2. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศงานวิชาการอย่างเป็นระบบ
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามศักยภาพของสถานศึกษา
4. จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียนและควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน

การสอน

5. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

6. ให้สถานศึกษามีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
7. ส่งเสริมและนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา

ความสำคัญของการเป็นผู้บริหารในการบริหารงาน

ได้มีนักวิชาการให้แนวคิดในการเป็นผู้บริหารที่ดีไว้คือ บัญชา อึ้งสกุล (2545 : 23 - 26) ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ความเข้าใจในหลักการบริหารรวมทั้งประสบการณ์ของผู้บริหาร จึงจะนำหน่วยงานไปสู่สถานการณ์ในการปฏิบัติงานที่สำคัญคือความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหาร โดยอาศัยกระบวนการตัดสินใจมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ทุกขั้นตอนและทุก ๆ กระบวนการของการบริหารงาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้บริหารต้องพิจารณาสภาพการณ์ปฏิบัติงานในปัจจุบันของหน่วยงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง ปัญหาจริง ๆ ปัญหาจริง ๆ อะไรเป็นปัญหา ความรู้สึก ปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่นี้มีความเร่งด่วนมากน้อยเพียงใดที่จะต้องรีบดำเนินการ
2. การตัดสินใจ การตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารการศึกษาทุกด้าน ผู้บริหารต้องอาศัยการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล จนสามารถระบุได้ว่าคืออะไร
3. การเตรียมการ หรือ การวางแผนในการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหารทุก ๆ ด้านทุกระดับของงาน ถ้าขาดการวางแผนแล้วยากที่กิจกรรมทุกชนิดในหน่วยงานจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยากที่จะดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง
4. การดำเนินการ หรือ การปฏิบัติงานบริหารทุกฝ่ายในสถานศึกษาตามนโยบายและเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารจะต้องมีทักษะผู้นำที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ
 - 4.1 ทักษะทางความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะและทุกขั้นตอนอย่างละเอียด
 - 4.2 ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) หมายถึงความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และความชำนาญในกิจกรรมเฉพาะอย่าง

5. การประเมินผล หรือ การติดตามผลการปฏิบัติงาน มีความสำคัญต่อการประเมินคุณค่าการทำงานทางการบริหาร เพื่อดูความก้าวหน้าของงานและความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละคนว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานเพียงใด

6. การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหน่วยงาน ผู้บริหารจะต้องพยายามดึงเอาความสามารถของผู้ร่วมงานมาใช้ให้มากที่สุด โดยให้ทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันปฏิบัติงาน พยายามที่จะสนองความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน โดยอาศัยหลักการและเหตุผลที่ทุกคนในหน่วยงานยอมรับ

การบริหารจัดการการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้บริหารควรมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 67)

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนและครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญโรงเรียนที่มีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา
3. นำผลการประเมิน โรงเรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษา
4. บริหารจัดการที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีภาพในการคิด พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำการวิจัยในชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมฝึกกำลังกลุ่มวิชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตร
5. พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
6. จัดให้มีระบบนิเทศภายใน ช่วยเหลือครูในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุป บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามกระบวนการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการ

บริหารงานเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้สถานศึกษานั้นมีมาตรฐานได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป

หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการ

หลักและกระบวนการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ มีดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือ นโยบายหลัก
 2. การบริหารวิชาการมุ่งความร่วมมือกันทำงาน
 3. การมีเอกภาพในจุดมุ่งหมายจะทำให้การดำเนินงานสอดคล้องสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
 4. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
 5. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับตนเองด้านวิชาการ
 6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนางานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิชาการ
 7. การมีวินัยของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการจะสามารถทำให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี
 8. ผู้บริหารควรใช้เทคนิคการส่งเสริมคนอื่นมากกว่าการสอนคน
 9. บุคลากรทุกคนต้องการขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
 10. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิชาการ
 11. ให้ครูตั้งจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
 12. การประสานงาน ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือ ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของหน่วยงาน
 13. การติดตามและประเมินผล เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนางานวิชาการ
 14. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ ทักษะ และเทคนิคในการบริหารงาน
- นอกจากนี้ หลักการบริหารวิชาการควรยึดหลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2535 : 21) ดังนี้
1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือนักเรียน นักศึกษา สามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ออกกลางคันเรียนเกินเวลาและซ้ำเกินกำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษา มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณภาพ

6. บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 12-14) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูเป็นผู้กำกับ อำนวยความสะดวก ไม่ได้บอกความรู้เช่นแต่ก่อน แต่บทบาทของครูก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

บทบาทด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย

1. การเตรียมตนเอง ครูต้องเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียน ไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้น ครูจะต้องมีภาระหนักเตรียมตัวเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า ทดลองปฏิบัติมาๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบทั้งข้อมูลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

2. การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามรดกความรู้อีกต่อไป ครูจึงต้องเตรียมข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในรูปแบบสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้องพิพิธภัณฑน์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมถึงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสือ อุปกรณ์สื่อต่าง ๆ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

3. การเตรียมกิจกรรมการเรียน บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์ จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ตามกำหนด โดยบทบาทนี้ครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (Manager) ที่กำหนดบทบาทการเรียนรู้และความ

รับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้เขาได้ทำกิจกรรมตามความต้องการ ความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

4. การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจะต้องพิจารณากำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใด เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว บรรลุผล แล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูตรงนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

5. การเตรียมการวัดผลและประเมินผล บทบาทในการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์ การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้น ทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Skill) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

บทบาทด้านการดำเนินการ

1. การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบ เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือความรู้ในเวลาที่คุณเรียนต้องการ เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ

2. การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (Active Participant) โดยเข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียนพร้อมทั้งให้ความคิด และความเห็นหรือช่วยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

4. การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ก่อนให้ผู้เรียนสรุปเป็นข้อความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้

5. การเป็นผู้สร้างเสริมโอกาสที่อบอุ่นและเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่วงทีนุ่มนวล ให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ

บทบาทด้านการประเมินผล

เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่า สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้านโดยเน้นการวัดจากสภาพที่แท้จริง (Authentic Measurement) จากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมงาน ซึ่งการวัดและประเมินผลนี้ นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้วผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รุ่ง แก้วแดง (2540 : 118-127) ได้กล่าวไว้ในเรื่องปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้ ในหนังสือการปฏิวัติการศึกษาไทย ตอนหนึ่งว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้เพื่อสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งมีศาสตราจารย์กิติติคุณสุมน อมรวิวัฒน์ เป็นที่ปรึกษาถือว่าการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในการสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความสุขนั้น คณะผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิติยวดี บุญเชื้อ และคณะได้นำเสนอ “รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุข” ซึ่งประกอบด้วย “แนวความคิด” สำคัญ 6 ประการ คือ

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจ
2. ครูมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนและทั่วถึง
3. เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัว ได้ทุกที่ทุกเวลา
4. เด็กแต่ละคนมีโอกาสเลือกเรียนจากความถนัดและความสนใจ
5. บทเรียนสนุกแปลกใหม่จูงใจให้ติดตามและเร้าใจอยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ
6. สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่ “แนวทางของกระบวนการเรียนการสอน” เพื่อให้เด็กมีความสุขในการเรียนได้ดังนี้

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการรับของเด็กแต่ละวัย เนื้อหาวิชามีความต่อเนื่องและขยายไปสู่ความรู้แขนงอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลก

2. วิธีการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อและตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียด หรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้าและไม่ค่อยเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3. ส่งเสริมการคิดทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดของเด็กรวมทั้งคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีระบบจากการประมวล ข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ

4. การเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปได้ของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่หรือเวลา ทุกคนมีสิทธิเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ภาษาที่ใช้จูงใจเด็ก ให้กำลังใจและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเร้าใจให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จริงและปฏิบัติได้

6. การประเมินผลเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินตนเอง มุ่งเน้นพัฒนาการ ในภาพรวมของเด็กมากกว่าผลการทดสอบทางวิชาการ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (2543 : 40) ได้ศึกษาวิจัย “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” และสรุปว่า การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้แสดงออกถึงความสามารถของคนและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้นั้น ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของระบบการสอนให้สอดคล้องกันทั้งระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจเข้าร่วมในการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธี 4 ประการ ดังนี้

1. วิธีการสอนแบบดาว 5 แฉก คือ

- 1.1 การเรียนเป็นกลุ่ม
- 1.2 การใช้คำถามเป็นสื่อให้เด็กคิด
- 1.3 การให้เด็กทำกิจกรรมและสร้างผลงาน
- 1.4 การช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการ โดยเสริมสร้างด้วยสื่อสายตาต่าง ๆ
- 1.5 การเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

2. การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังนี้

- 2.1 ปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 จัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้และแหล่งสนับสนุน
การเรียนการสอน

2.3 จัดศูนย์วิทยบริการให้เป็นแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
นอกเหนือไปจากห้องเรียนปกติและห้องสมุด โดยมีครูคอยให้ความช่วยเหลือ

2.4 ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อช่วยเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

2.5 ร่วมมือกับผู้ปกครองดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบบ้านและ
นอกโรงเรียน

3. การแนะแนวและจิตวิทยาโดยประสานระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง
เกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพของเด็กด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม

4. การประเมินผลโดยใช้ 5 กระบวนการ คือ

4.1 การประเมินผลโดยการทดสอบความรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 การประเมินผลจากแฟ้มผลงานหรือแฟ้มสะสมงาน (Port Folio)

ของเด็ก

4.3 การประเมินผลจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก

4.4 การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็ก

4.5 การประเมินจากข้อสอบมาตรฐาน เพื่อวัดความสามารถด้านต่าง ๆ

ของเด็ก

การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด รองศาสตราจารย์ ดร.ทิตินา แจมมณี
และคณะ (2543 : 42) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด” ได้นำเสนอ
รูปแบบที่น่าสนใจมากคือ “การพัฒนากระบวนการคิดด้วยกลยุทธ์หมุนวงล้อทางปัญญา”
ซึ่งได้สรุปว่า “การคิด” มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน คือ คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด
ทักษะการคิด ลักษณะการคิด กระบวนการคิด การควบคุมและประเมินการคิดของตนเอง
และข้อมูลที่ใช้ในการคิด ถ้าครูศึกษาและมีความเข้าใจในองค์ประกอบของความคิดและ
พยายามปลูกกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้มีการเคลื่อนไหว มีการใช้ความคิดในลักษณะต่าง ๆ
ก็จะสามารถพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ครูอาจใช้แนวทางในการสอน
เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ดังนี้

1. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหรือมอบบทเรียน/กิจกรรมสำเร็จรูป
เพื่อพัฒนาการคิดโดยตรง

2. ใช้รูปแบบหรือกระบวนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด

3. พยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด ลักษณะการคิดและกระบวนการคิดในกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาต่าง ๆ

การใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการกระตุ้นสมองและหมุนวงล้อทางปัญญาของผู้เรียนให้สามารถคิดอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้เยาวชนของชาติ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความคิดวิจารณ์ญาณในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ สุนทรียภาพด้านดนตรี ศิลปะและกีฬาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตที่สมบูรณ์ ดนตรีเป็นเรื่องของ “ความไพเราะ” ศิลปะเป็นเรื่องของ “ความงาม” และกีฬาเป็นเรื่องของ “การเคลื่อนไหว” รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุขและคณะ (2543 : 44) ได้ศึกษาหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา แล้วสรุปว่าประกอบด้วยหลัก 3 ส่วนด้วยกันคือ หลักความเหมือน หลักความแตกต่าง และหลักความเป็นฉัน จะผ่านอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

1. ความเหมือน ได้แก่ การเลียนแบบจากมนุษย์และธรรมชาติ การได้เห็นและได้ทำซ้ำ จนเกิดความแม่นยำ เช่น การเลียนเสียงดนตรี การเลียนแบบการเล่นกีฬา การสร้างงานศิลปะเป็นแบบ เป็นต้น

2. ความแตกต่าง เป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงจากความจำเอนต้องการหาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อความมีชีวิตชีวาเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์และเพื่อให้เกิดความแตกต่าง

3. ความเป็นฉัน เป็นการค้นพบตนเองมีเอกลักษณ์เฉพาะตนความสมบูรณ์ลงตัวของศิลปะและดนตรี จะต้องตั้งอยู่บนความเป็นตัวของตัวเองสามารถอดทนความเป็นฉันซึ่งหมายรวมถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน

ฉะนั้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสุนทรียภาพดังกล่าว ผู้เรียนควรได้รับการฝึกทั้งในด้านการเลียนแบบ การแสวงหาความแตกต่าง และการค้นพบเอกลักษณ์เฉพาะตน ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬาจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรสนิยมทางสุนทรียภาพ มีสุขภาพและน้ำใจนักกีฬา

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย ศาสตราจารย์กิตติคุณอำไพ สุจริตกุลและคณะ (2543 : 46) ได้ศึกษาเรื่อง “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย” โดยการฝึกฝนกาย วาจา ใจ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายแห่งการพัฒนาสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ คือการสร้าง ความสมดุลระหว่างความมั่งคั่งทางวัตถุความเจริญองงามทางจิตใจและความเอาทรต่อ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ จำเป็นต้องกำหนด

ลักษณะนิสัยคนในชาติให้มีวิถีการปฏิบัติตนทางกาย วาจา ใจ พื้นฐานมีสติสัมปชัญญะเพื่อ การครองตน มีความรักในเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ และมีคุณธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความมี ระเบียบวินัย ความกตัญญู ความมีเมตตา ความเสียสละ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์การสร้าง ลักษณะนิสัยตามแนวทางนี้จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การสอนใหม่ ๆ เพื่อการปลูกฝังลักษณะนิสัย และคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. เทคนิคการฝึกสติและสมาธิแบบใหม่ ๆ ที่ตรงกับรสนิยมของเด็ก
2. การเรียนรู้ด้วยการเล่นและกิจกรรมสนุก ๆ ที่แฝงสาระทางคุณธรรม
3. การเรียนรู้จากชีวิตจริงด้วยกิจกรรมชุมชนและการใช้กรณีศึกษาตัวอย่าง
4. การแนะแนวโดยครูทุกคน ไม่ใช่ปล่อยให้ไปแต่หน้าทีของครูแนะแนว
5. การประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยการเอาใจใส่พัฒนาการของเด็กเป็น

รายบุคคล

7. อำเภอแกดำ

อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม (ข้อมูล : ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม) ที่ตั้งและขนาด ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองมหาสารคาม ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอวาปีปทุม ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัด 28 กิโลเมตร

เนื้อที่ 149.521 ตารางกิโลเมตร

สภาพภูมิศาสตร์ พื้นที่ของอำเภอแกดำ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับกับเนิน ป่าไม้ มีลำห้วยแกดำไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำแกดำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของอำเภอ และลำห้วยแองไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำห้วยแอง เป็นเขตแดนกับจังหวัดร้อยเอ็ด

การปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 1 เทศบาลตำบล 88 หมู่บ้าน คริวเรือน 6,539 หลังคาเรือน

ประชากร มีประชากรทั้งสิ้น 29,262 คน แยกเป็นชาย 14,707 คน หญิง 14,555

คน

ข้อมูลด้านการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2548 : 1-2)

1. จำนวนสถานศึกษา 23 แห่ง แยกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน ดังนี้
 - 1.1 โรงเรียนประถมศึกษา (สังกัด สปช.เดิม) จำนวน 21 โรงเรียน

1.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัดสามัญเดิม)	จำนวน	2 โรงเรียน
1.3 โรงเรียนเอกชน	จำนวน	- โรงเรียน
2. จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา		
2.1 ข้าราชการครู	จำนวน	257 คน
2.2 ลูกจ้างประจำ	จำนวน	22 คน
2.3 ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	1 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	280 คน
3. จำนวนนักเรียนจำแนกตามลำดับชั้น		
3.1 ระดับก่อนประถมศึกษา	จำนวน	689 คน
3.2 ระดับประถมศึกษา	จำนวน	2,433 คน
3.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน	991 คน
3.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน	399 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	4,512 คน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

วิชา ชินโย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรโดยรวมและฝ่ายบุคลากรดำเนินงานวิชาการ มีปัญหาการปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยการอาชีพ ด้านงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี งานห้องสมุด งานหลักสูตรพิเศษ และงานสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

ชาติรี ไตรยราช (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงานวิชาการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียนและด้านการวางแผนงานวิชาการส่วนด้านอื่น ๆ พบว่า มีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยรวม

พบว่า มีระดับสภาพการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับสภาพการบริหารงานสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางแต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยรวม พบว่า มีสภาพการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับสภาพการบริหารงานสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางแต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสภาพการบริหารงานวิชาการระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน โดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการสูงกว่าครูผู้สอน

สุพัตรา บุตรเจริญ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่าการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคายโดยมีระดับปฏิบัติงานจากมากไปน้อย 3 อันดับดังนี้ การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนโดยมีการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนพบว่ามี การปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้านและโดยรวม เมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน จำแนกตามประเภทของโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้านและโดยรวม

วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติงานในระดับมากเพียงข้อเดียวคือการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามอันดับได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาที่สำคัญได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความต้องการการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในด้านวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของปัญหาการบริหารงานวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในส่วนของความต้องการการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน

สมชาย จินตพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการประชุมอบรมสัมมนาทางวิชาการ มีการปฏิบัติระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน

สุชิน ทดแทน (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญในทุกสถานภาพยกเว้น สถานภาพด้านวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุวิทย์ ขาวนอก (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในจังหวัด หนองคาย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในจังหวัด หนองคาย รวมทั้ง 7 ด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้าน ที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ตามลำดับดังนี้ ด้านห้องสมุด ด้านการวัดและ ประเมินผล ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการเรียนการสอน ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลือ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระดับปฏิบัติในการ ดำเนินงานบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความ คิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอนที่ครูผู้สอนกับผู้บริหาร โรงเรียนมีระดับปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอีก 5 ด้านที่เหลือ ไม่แตกต่างกัน

สิทธิชัย อุทธารนิช (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานปฏิรูป กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็น ของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนต่อการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุก ด้าน เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูป กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

วรวิธ ดาวงษา (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับได้แก่ การวัดและการประเมินผล การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการแนะแนวการศึกษา

สุภารัตน์ ชำกรม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอันดับสูงสุดอยู่ในด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน อันดับสองอยู่ในด้านการบริหารงานวิชาการ มี 2 ด้านย่อย คือการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมและดำเนินการตามแผน/โครงการ ส่วนอันดับสุดท้าย อยู่ในด้านการบริหารวิชาการ คือ การวางแผน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13,3.11,3.10 และ3.06 ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกด้าน

อู๊ด ตรีอุดม (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติทั้ง 12 ด้าน ทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยมีระดับการปฏิบัติตามมากถึงปานกลาง คือ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การ

พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการปฏิบัติปานกลางถึงมาก คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแนะนำการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดถึงมากที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนการเปรียบเทียบ ตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ส่วนมากมีการปฏิบัติที่เหมือนกัน โดยมีระดับการปฏิบัติมากถึงปานกลาง

เสน่ห์ สุวิธรรมา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีเด่น : กรณีศึกษาศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ในกิ่งอำเภอสระใคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านนิเทศการศึกษา ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน และด้านที่มีการปฏิบัติงานในระดับต่ำ คือ ด้านห้องสมุด เป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำสุด ส่วนครูผู้สอนที่มีต่องานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า ด้านที่มีระดับปฏิบัติงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน ด้านนิเทศการศึกษา และด้านที่มีการปฏิบัติงานในระดับมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานต่ำสุด 2) ผลการเปรียบเทียบการบริการงานวิชาการในสถานศึกษา ระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป จากผลการวิจัยในประเทศที่กล่าวมา ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า จากผลงานการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการของแต่ละโรงเรียน ย่อมแตกต่างกันตามสภาพของโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน ตลอดจนสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม จึงเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องทราบถึงสภาพปัญหาของการบริหารการศึกษา ในพื้นที่ที่ตนบริหารอยู่เพราะความรู้ในสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาการศึกษาต่อไป

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคคาร์ธี (McCarthy, Walter M. 1971 : 705) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครุมีความคิดแตกต่างจากผู้บริหารและผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติงานด้านวิชาการในเรื่องการสังเกตการสอน การวัดผลและการประเมินผล

บินดา (Binda. 1989 : 1492-A) ได้ศึกษาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า ผู้บริหารเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ดังนั้น จึงได้ทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับ การปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ทบทวนหลักสูตรเก่า เลื่อนขั้นตัวเองและคณะจัดสรรวัสดุ การสอนให้ตัวอย่างการสอนที่ดี ขยายโครงสร้างทางการบริหาร และส่งเสริมการเป็นผู้นำ ผู้บริหารตระหนักถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย คือ กลุ่มสมาชิกหรือผู้รับ คำปรึกษา การปรับปรุงหลักสูตรระยะแยกตามนโยบายส่วนกลาง ส่วนประกอบทางเนื้อหา และภาพที่เป็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร

สปิริโต (Spirito. 1990 : 3986 - A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารทางวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในรัฐแคลิฟอร์เนียที่มีผลต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียน ได้ผลที่น่าสนใจอย่างหนึ่งว่า การพัฒนาบุคลากรของครูใหญ่มีความสำคัญต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียน

เพอร์สัน (Person. 1993 : 3071 - A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของสถาบันของวิทยาลัยชุมชนในนอร์ทแคโรไลนา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณะครูและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลและพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

คิมโมนน และ เนวาไลเนน (Kimonen, F. and Nenvalianen, R. 1993 : 87) กรณีศึกษาศึกษาโรงเรียน 3 แห่งของฟินแลนด์ มีการใช้วิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหลายวิธี โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งมีการเน้นการทดลองโดยนักเรียนมีส่วนร่วมและบูรณาการให้เข้ากับระเบียบวิธีของวิชาอื่น ๆ อีกโรงเรียนหนึ่งครูในระดับชั้นปีที่ 2 ทำการทดลองการเรียนแบบยืดหยุ่นออกเป็นฐานและโรงเรียนเล็ก ๆ อีกแห่งหนึ่งในชนบท มีนักเรียน 12 คน ต่อครูประจำ 2 คน ณ ที่นี้ความเป็นปัจเจกชน

เกือบจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครูคนหนึ่งเล่าว่าผู้ปกครองในชนบทสงสัยวิธีเรียนแบบเน้นโครงการ และยังคงต้องการ “โรงเรียนแบบเดิมอยู่แบบที่เขาเคยเรียนในอดีต” ดังนั้น โรงเรียนในพื้นที่ 5 แห่ง ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนตัวอย่าง ซึ่งกำลังทดลองวิธีสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นรายบุคคลและคำนึงถึงความแตกต่างอื่น ๆ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า การบริหารงานด้านวิชาการในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมตามภารกิจของงานอย่างเป็นระบบ โดยต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ตลอดจนการวางแผน การดำเนินการตามแผน รวมทั้งการประเมินผลงานวิชาการ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY